

Posudek diplomové práce **Případová studie zahrádkové osady Jenerálka**

Katedra Sociální a kulturní ekologie Fakulty humanitních studií UK

Autorka: Bc. Eliška Rolfová

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Arnošt Novák

Oponent: PhDr. Jan Vávra

Autorka na 87 stranách textu a 14 stranách přílohy předkládá zajímavý vhled do fenoménu zahrádkářských osad, jejich historie i současného života (na případu pražské zahrádkářské osady Jenerálka). Role zahrádkářských osad je nahlížena prizmatem trvale udržitelného rozvoje, v tomto duchu je psána celá práce.

Samotné případové studii ZO Jenerálka předchází teoretická část zabývající se historií zahrádkaření a různou motivací k zakládání městských zahrádek v různých evropských státech i v bývalém Československu. Autorka poukazuje na odlišná specifika zahrádkaření v různých státech, jejich významnou hospodářskou roli především za 2. světové války a podrobněji se věnuje Československu, respektive Česku v období socialismu i v současnosti. Zájem o zahrádkaření rostl či upadal podle společenských změn. Neznalým pozorovatelům se mohou zdát zahrádkářské osady reliktem minulosti, autorka však poukazuje na nové role zahrádkaření. V části věnované zahrádkaření v kontextu trvale udržitelného rozvoje se věnuje sociálním, environmentálním, ekonomickým a institucionálním aspektům této činnosti.

Výzkumné otázky navazují na teoretickou část práce věnovanou udržitelnému rozvoji, totiž jakou roli hrají environmentální, ekonomické a sociální aspekty v konání zahrádkářů z ZO Jenerálka. Autorka zvolila metodu kvalitativního výzkumu: zúčastněné i nezúčastněné pozorování, analýza dokumentů a především 20 polostrukturovaných rozhovorů se zahrádkáři. Respondenti byli získáváni metodou nabalování sněhové koule. Pro tento typ práce považují metodologii za vhodnou, neboť umožňuje poměrně hluboký vhled do problematiky. Autorka precizně metodologii popisuje a je si vědoma všech jejích nástrah, např. nemožnosti přílišné generalizace, problematické reprezentativnosti respondentů, atd. Zde je možno podotknout, že větší vzorek respondentů by umožnil jistou (byť nereprezentativní) míru kvantifikace výsledků, která by jistě byla užitečná.

Výsledky rozhovorů se zahrádkáři potvrzují v jednotlivých aspektech koncepty představené v teoretické části. Pro respondenty jsou zahrádky důležitým a zdravým způsobem trávení volného času. Někteří respondenti si jsou vědomi pozitivních environmentálních souvislostí samozásobitelství, nicméně nelze jednoznačně doložit jejich pro-environmentální postoje i v dalších oblastech, např. (ne)používání chemických hnojiv, postřiků, apod. To je zmíněno i v teoretické části s odkazem na Hanu Librovoú. Vyjádření některých respondentů podporují i její pojetí „ekologického luxusu“. Zahrádka slouží jako únik z města do přírody, klidu a času sám na sebe a příjemnou práci, tedy něčeho, co bylo dříve běžné, ale v současné společnosti je již luxusem. Respondenti také potvrzují, že ekonomická role samozásobitelství ze zahrádek již není tak důležitá, když se sečtou náklady na pěstování vlastních výpěstků, vyjdou mnohdy draž než koupené (důležitá je ovšem pocit vlastního zdravého ovoce/zeleniny).

Přínos diplomové práce vidím v souhrnu historie zahrádkaření a zasazení zahrádkaření do konceptu udržitelného rozvoje a v ověření těchto koncepcí v případové studii (jakkoli je její generalizace omezená). Zmapování historie i současných problémů ZO Jenerálka (nejasné právní a majetkové ukotvení a nedorozumění s místní politickou reprezentací) ilustrují aktuální stav jistě i mnoha dalších zahrádkářských kolonií. Tato případová studie může fungovat i jako součást dialogu mezi zahrádkáři a veřejností. V rámci připravované publikace, jejíž bude kapitola založená na diplomové práci součástí, pak může sloužit i veřejnosti interpretací různých užitečných funkcí zahrádkářských osad v rámci udržitelného rozvoje městských oblastí.

Velmi oceňuji kvalitní práci s literaturou. Autorka ve své práci využívá velký počet titulů, českých i zahraničních. Pečlivě odkazuje na teoretické koncepce, předchozí studie (včetně diplomových prací), historii vývoje zahrádkářství i současnou diskuzi okolo ZO Jenerálka a zahrádkářských osadách ve městech vůbec. Literatura zahrnuje také velký počet analyzovaných dokumentů a metodologické publikace. Kromě anglické literatury, která se dá považovat již za samozřejmost (i zde oceňuji velké množství zajímavých aktuálních titulů) autorka odkazuje také na několik publikací francouzských. Poznámkový aparát, způsob citování i interpretace autorů jsou zcela vyhovující.

Po formální stránce shledávám práci zcela v pořádku. Je psána kultivovaným srozumitelným jazykem bez pravopisných chyb či překlepů. Práce obsahuje úvod, závěr, abstrakt i klíčová slova. Neobsahuje celkový souhrn (summary), což ovšem nepovažuji za výrazný nedostatek. Naopak, na konci každé kapitoly je stručné shrnutí hlavních poznatků, které je pro čtenáře velmi užitečné. Seznam literatury, včetně internetových zdrojů je kvalitní, stejně tak jako seznam příloh. Grafické vyobrazení fotografií a plánů v příloze je kvalitní.

K diskuzi při obhajobě mám dvě otázky:

Autorka několikrát zmiňuje (na základě předchozích studií) myšlenku, že zahrádkářství přispívá k větší sociální integraci znevýhodněných osob (důchodci, osoby tělesně postižené, imigranti). Mohla by to blíže vysvětlit, především u imigrantů se mi toto tvrzení zdá nejasné.

Odhlédneme-li od velkého rizika silného vlivu stavebnické lobby na místní politiku, nebylo by pro obyvatele měst lepší, kdyby byly zahrádkářské osady zrušeny a nahrazeny veřejně přístupnou zelení?

Práce představuje zdařilou případovou studii ZO Jenerálka ve vztahu k udržitelnému rozvoji postavenou na kvalitním teoretickém základu. Přínos této práce spatřuji především v obohacení společenské diskuze o roli zahrádkářských osad ve městech. Autorka v diplomové práci splnila stanovené cíle. Celkově tuto práci hodnotím pozitivně a doporučuji k obhajobě. Navrhuji 18 bodů a známku výborně.

V Kladrubech 1. 2. 2012

Jan Vávra